

Komentarji

... Znan pater Hugo, ki po mesečniku siplje svoje otroke kar na debelo, piše namreč v Ave Mariji za junij, da "se Ave Mariji v Avstriji trumoma nazaj v cerkev, odkar je ..."

WAGNERJEV NAČRT DOLOČA 'SREDNJO POT'

Kompanijske unije niso prepovedane v novem osnutku, so pa "moskovske." Naloge novega odbora so omejene

Washington. — (FP) — Prestrašena radi velike delavske revolte, ki se zrcali v številnih in arditih stavkah širom dežele, je administracija prišla za zadnjo bilko ter končno predložila kongresu nov Wagnerjev predlog za "izravnavanje industrijskih sporov," kot se glasi naslov osnutka.

Osnutek se v mnogih ozirih temeljno razlikuje od Wagnerjevega originalnega predloga. Blagodejlovi so ga vsi važnejši "novodealerji"—Johnson, Richberg, delavska tajnica Frances Perkins, senator Wagner in tudi Roosevelt se končno vidi, da bi bil "tak zakon kot ga predvideva Wagnerjev osnutek koristen za deželo." Z njegovo sankcijo bo najbrž sprejet.

Prve dni zadnjega tedna še ni nič kazalo, da bo osnutek prišel pred kongres. V glavnem ga je vrgla v ospredje stavka vzhodnih v Minneapolisu, stavka v Toledu in preteča stavka v jeklarski industriji. Pripomogle so tudi druge stavke, predvsem pomolskih delavcev na zapadni obali. Administracija upa, da se mu podjetniški interesi zdaj ne bodo toliko upirali.

Po izjavi načelnika delavskega odseka senatorja Walsh je namen predloga pojačati delavsko sekcijo, točko 7-a industrijskega zakona. Koliko je to resnica in koliko le vaba delavstvu bo pokazala bližnja bodočnost. Pravi namen je seveda več ali manj "panati" delavstvo. Walsh je sicer rekel, da načrt ni "zdravilo zoper vsako bolezen," vendar naj bi ublažil delavske boje in odvrnil številne stavke.

Naloge novega delavskega odbora bodo precej omejene. S plačami in delovnimi pogoji se ne bo pečal, razen v slučaju arbitracije, ki bo na dnevnem redu le v slučajih, kjer za arbitracijo vprašata obe stranki. Glavna naloga odbora bo razsojanje v zvezi s točko 7-a industrijskega zakona.

Ker kompanijske unije niso prepovedane, pač pa po implikacijah dovoljene, bo naloga odbora, da pronajde, kdaj je kompanijska unija kompanijska unija. Če bodo delavci hoteli svojo unijo in se bodo pri glasovanju v večini izrekli zanjo, bo odboru praj (vsaj v teoriji).

Glavno je, da pri takem sporu ne bo prišlo do stavke. (Danes je največ stavk prav vsled tega, vsled zanikanja pravice do organizacije.) Odbor bo le določil, katera izmed konkurenčnih grup naj zastopa delavce—kompanijske ali delavske unije. Kjer bo sprevidel potrebo, bo lahko odredil tudi tovarniške volitve.

Delavske unije pa bodo morale biti—"košer," konservativne ali kvečjemu progresivne. Kjer bodo "moskovske," kakor je rekel senator Walsh, bo imel delavski odbor pravico, da bo podjetnikom lahko dovolil "izvajati svoj vpliv in svetovati" delavcem, kakšna unija je dovoljena—po podjetniku namreč. "Agitatorji" bodo tabu.

Boj se bo torej bil med "rdečimi" in "ameriškiimi" unijami, če bo tudi odbor takega mnenja ko senatni odsek za delo in nedvomno tudi več drugih "novodealerjev." V podjetniških očeh je že sedaj vsaka delavska unija—"boljševiška," čeprav je lahko še tako konservativna.

Kaj misli organizirano delavstvo—unijski voditelji—o tem osnutku, ob času tega poročila še ni znano. Gotovo jih pa ne bo zadovoljil, ker ne zabranjuje kompanijskih unij. To sta Walsh in Johnson še posebno naglasila, kar pomeni, da industrijski spori ne bodo ponehali.

Litvinov predlaga stalno mirovno konferenco

Ameriški poslanik v Ženevi urgira pakt proti trgovini z orožjem in municijo. Razorožitvena konferenca v zastoju

Ženeva, 30. maja.—Maksim Litvinov, sovjetski delegat na razorožitveni konferenci je predlagal, da Liga narodov postavi poseben odbor, ki bo "permanentna mirovna konferenca." Ta odbor naj bo vedno na delu in naj redno posreduje v vsakem mednarodnem sporu.

Ameriški delegat Davis je urgiral razorožitveno konferenco, naj se najprej pobriga za sprejetje pogodbe proti mednarodni trgovini z orožjem in strelivom. Združene države bodo energično podpirale tak pakt.—Na konferenci prevladuje velika poparjenost.

Bomba solzavka molila Thomasov shod

1200 ljudi moralo zapustiti dvorano

Rockford, Ill.—V ponedeljek zvečer je bila vržena bomba solzavka skozi okno v dvorano, v kateri je govoril socialist Norman Thomas. V dvorani je bilo okrog 1200 ljudi, ki so ob razširjanju pekočega plina začeli drveti proti vходу in v gneči sta bila dva moška ranjena in neka ženska je omedlela. Ko se je panika podelila, se je shod nadaljeval zunaj pred dvorano in Thomas je dovršil svoj govor.

Jeklarska družba ob plavega ptiča

Washington.—Ker Great Lakes Steel korporacija v Ecorse, Mich., ni hotela sprejeti na delo dveh odslovljenih delavcev, ji je narodni delavski odbor vzel plavega orla, zadevo pa izročil justičnemu departamentu—kjer bo najbrž končala.

Odslovljena sta bila George Hynes, blagajnik krajevne unije jeklarskih delavcev, in George Richards, ker je pričal o zadevi pred delavskim odborom.

Sovjeti dvignili mezde in ceno kruhu

Moskva, 29. maja.—Z ozirom na to, ker je letošnja suša v Ukrajini in Kavkaziji uničila precejšen pridelek pšenice, je sovjetska vlada odredila, da se takoj zvišajo cene kruhu, obenem je pa vlada odredila, da se zvišajo tudi mezde, da ne bodo delavci preveč prizadeti vsled podražanega kruha. Mezde so zvišane od 7 do 16 odstotkov; v enakem razmerju so zvišane datjave dijakom. Stare cene kruhu so bile 20 kopejk (okrog 10c) za kilogram črnega in 70 kopejk za kilogram belega.

Roosevelt razveljavil protektorat Kube

Washington, D. C.—Dne 29. maja je bila na iniciativo predsednika Roosevelta podpisana pogodba med Združenimi državami in Kubo, ki je odpravila Plattov amandment in s tem je bilo konec ameriškega protektorata nad Kubo. Na podlagi omenjenega amandmenta so imele Združene države kontrolo nad teritorialno in finančno integriteto Kube. V smislu nove pogodbe je Kuba popolnoma svobodna in neodvisna.

Socialisti indorsirali stavko na Pacifiku

Glendale, Cal.—Eksekutiva državne socialistične stranke je na svoji seji indorsirala stavko pristaniščnih delavcev na zapadni obali in obsodila brutalno postopanje policije. Klube in člani urgira k zbiranju podpore za stavkarje.

JEKLARSKI TRUST V BOJU PROTI UNIJAM

Magnatje zahtevajo, da se vlada ne vmešava v njihove zadeve. Izjavili so, da se bodo borili z vsemi silami proti "zaprti delavnici"

Pittsburgh, Pa.—Jeklarski magnatje so na svojem sestanku ponovno poudarili, da hočejo za vsako ceno vzdržati "odprto delavnico", obenem pa so tudi zahtevali, da se vlada ne sme vtiakati v aktivnosti jeklarske industrije.

Eugene G. Grace, predsednik Bethlehem Steel korporacije, je dejal, da bo jeklarska industrija vztrajala pri sistemu odprte delavnice, "ker ta sistem nudi delavcem priznanje in nagrado za sposobnost, dočim zaprta delavnica tega ne daje, ker smatra vse delavce za enakopravne".

Grace je dalje rekel, da so načrti delavske reprezentacije (kompanijske unije) praktični, ker je v teh vtelesena skupnost interesov in v katerih ni mesta za zunajne ali organizacijske, ki ne poznajo industrije, a vseeno skušajo diktirati odnose med delavci in delodajalci.

Drugi magnatje so naglašali, da nimajo zaupanja v predložene zakonske osnutke, ki se nanašajo na upravljanje industrije. Odpraviti se morajo vse legalne ovire, drugače bodo industrije ostale v stagnaciji.

T. G. Girdler, predsednik Republic Steel korporacije, je srdito napadel delavske unije. Rekel je, da je profesionalni unionizem največja zapreka na poti k okrevanju ekonomskega življenja in zagrozil, da bo njegova korporacija raje zaprla vse tovarne nego priznala unijo jeklarskih delavcev.

Na to izzivanje so magnatje že dobili odgovor. Michael F. Tighe, predsednik Amalgamated Ass'n of Iron, Steel & Tin Workers, je podal izjavo, da je stavka nelizogibna, ako bo jeklarska industrija vztrajala na svojem stališču. Omenil je resolucijo, ki jo je sprejela njegova organizacija na svoji konvenciji in katera zahteva oklic splošne stavke v juniju, ako ne bodo magnatje priznali unije. Organizacija jeklarskih delavcev zaznamuje velik napredek v zadnjih mesecih in število njenega članstva je naraslo na 250,000. Unija je že poslala utimat jeklarskemu trustu, v katerem zahteva, da mora dati odgovor glede priznanja do 10. junija.

Dollfuss dobil odgovor z bombami

Dunaj, 29. maja.—Dollfusova vlada, ki je dekretirala smrtno kazen za bombe teroriste, je včeraj dobila odgovor z—novimi bombami. V Hitlerjevem rojstnem kraju Branauju ob avstrijsko-bavarski meji so neznani teroristi z dinamitom razdejali elektrarno in vodovod. V Feldkirchu ob avciarski meji je bila bombna eksplozija v škofijski palači. Šolsko poslopje in hiša nekega profesorja v Lincu sta tudi bili tarči bombe. Kip pokojnega cesarja Franca Jožefa v Salzburgu je bil čez noč namazan z rdečo barvo in na njem se je pojavil napis "Nobene vojne več!"

Francoška letalca pristala v New Yorku

New York.—Francoska letalca Rossi in Codos, ki sta v nedeljo zjutraj poletela iz Pariza z namenom, da se ustavita šele v San Franciscu, sta v ponedeljek ob eni popoldne pristala v New Yorku zaradi pokvarjenega motorja. Daljavo 3877 milj sta preletela v 38 urah in 28 minutah.

Generalna stavka v Toledu prihodnji ponedeljek

Pogajanja padla v vodo, ko avtna družba noče nič slišati o zahtevah stavkarjev in trdovratno vztraja pri svoji kompanijski uniji.—Novi izgredi v Clevelandu in San Franciscu. Unija tekstilnih delavcev tudi grozi z generalnim štrajkom

Washington, D. C., 30. maja.—Generalna stavka v tekstilni industriji se začne prihodnji ponedeljek v znak protesta, ker je NRA zmanjšala tekstilno produkcijo in s tem utrgala zaslužek tekstilnim delavcem.—Predsednik Roosevelt je storil prvi korak, da prepreči stavko jeklarskih delavcev. Nategnil je revidirani pravilnik jeklarske industrije in odredil volitve delavskih zastopnikov v vseh spornih mestih.

Toledo, O., 30. maja.—Položaj v Toledu je bil danes nespremenjen. Generalni lokalni štrajk je gotova reč. Danes zastavkajo elektrarniki.

Toledo, O., 29. maja.—Pogajanja posredovalcev delavskega departamenta in vladnega delavskega odbora z Electric Auto-Lite Company na eni in z unijo avtnih delavcev na drugi strani, ki so trajala ves dan včeraj in pozno v noč, so bila brez vsakega uspeha. Medtem je trajalo premirje na delavski fronti in nemirov ni bilo.

Da so pogajanja brez uspeha, je kriva avtna družba, ki odločno vztraja, da unije avtnih delavcev ne bo priznala, da stavkarjev ne bo vzela nazaj na delo in da je njena kompanijska unija edini predstavnik delavstva za kolektivno pogajanje. Družba je tudi proti temu, da bi razsodišče ukrepalo o zvišanju meze delavcem za 10 odstotkov.

Ko so voditelji vseh delavskih unij v Toledu danes izvedeli, kako stoji stvar, so se začele enerგიčne priprave za generalno stavko v mestu. Glasovanja ostalih unij bodo končana do petka in v petek zvečer bodo organizacije na velikem javnem shodu na trgu pred sodnijsko palačo določile dan generalne stavke. Začasno je domenjano, da se ta stavka prične prihodnji ponedeljek.

Organizacija elektrarskih namočencev je medtem zaključila, da se delo v veliki elektrarni ustavi že v četrtek.

Cleveland, O.—Nemiri na ulicah Clevelanda so se obnovili s stavko taksijških šoferjev. V spopadu s policijo v glavnem delu mesta v ponedeljek je bila neka ženska lahko ranjena in devet oseb aretiranih.

San Francisco, Calif.—Pri izgredih, ki so izbruhnili v pristanišču 28. maja, je bil neki moški ostreljen in sedem drugih, včasih štiri policaje, lahko ranjenih. Vladni posredovalci so predložili eksekutivi pristaniščnih delavcev kompromisen načrt za poravnavo stavke; načrt vključuje priznanje unije. Eksekutiva je obljubila, da predloži načrt stavkojočim delavcem na glasovanje.

Washington, D. C., 29. maja.—Fr. J. Gorman, podpredsednik unije tekstilnih delavcev, je sinoči izjavil, da bo oklicana generalna stavka vseh tekstilnih delavcev, 300,000 po številu, če NRA izvede svoj sklep glede redukcije proizvođa bombastnih tekstilov za 25 odstotkov. Sklep pomeni, da bo večje število tekstilnih delavcev vrženih na cesto.

"Val vročine" na južnem tečaju

Mala Amerika, Antarktika, 29. maja.—Ameriška ekspedicija na južnem tečaju pod vodstvom Richarda Byrda poroča v radijski depeši, da je tudi tamkaj "vročice." Zadnjo nedeljo je bilo 62 pod ničlo, toda včeraj se je temperatura dvignila na 25 nad ničlo. In na južnem tečaju je zdaj zimska doba!

Farmarka v Kanadi dobila petorčke

Corbel, Ont.—Oliva Dionne, 24-letna farmarjeva žena, je 28. maja porodila petorčke—pet hčerk, ki so vse bile žive in zdrave ob rojstvu. Od prej ima pet otrok in število se je zdaj kar podvojilo.

(Petorčki so zelo redka prikažen, pravijo zdravniki. Kolikor je znano, je bilo le 30 slučajev petorčkov v zadnjih 500 letih in v vseh teh slučajih niso vsi novorojenčki živeli več ko eno uro.)

Roosevelt ustavil orožje za Bolivijo in Paragvaj

Washington, D. C.—Predsednik Roosevelt je 28. maja objavil odlok, s katerim je ustavljeno pošiljanje orožja in streliva iz Združenih držav Boliviji in Paragvaju v južni Ameriki, ki sta v vojni. Če bi katera oseba ali tvrdica kršila ta odlok, jo čaka kazen do \$10,000 plačila in do dveh let zapora.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene
National Benefit Society

Narodna: za Edinice države (Sven Chi-
ago) in Kanado \$2.00 na leto, \$3.00 na pol
leta, \$1.50 na četrt leta; za Chicago in Cleveo
\$1.50 na leto, \$2.75 na pol leta; za ino-
zemstvo \$3.00.

Subscription rates for the United States
(except Chicago) and Canada \$2.00 per year,
Chicago and Cleveo \$1.50 per year, foreign
countries \$3.00 per year.

Case labels on deservore.—Kopijati se ne
vrstajo.
Advertising rates on agreement.—Manu-
scripte will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:
PROSVETA
367-59 So. Lawdala Ave., Chicago, Illinois.
MEMBER OF THE FEDERATED PRESS.

138

Datum v oglepaju, na primer (April 30):
1933), poleg vsakega imena na naslovu po-
moči, da vam je s tem datumom pošilka
sredstva. Ponovite jo pravdašno, da se
vam list ne ustavi.

Domač drobiž

Peruška razstava v Milwau- keeu

Milwaukee. — V milwauškem
umetnostnem muzeju bo ves
meseč junij razstava izbranih
del našega umetnika Peruška
in milwauški rojaki bodo imeli
priliko, da si ogledajo dela tega
našega rojaka, ki uživa v ame-
riških krogih sloves prvovrst-
nega umetnika. Uprava muzeja
je pripravljena določiti poseben
"jugoslovanski dan" za naše lju-
di, ki bi se radi seznanili z deli
našega umetnika. Kdor se zani-
ma za umetnost, naj ne zamudi
te redke prilike.

Malo odškodnine za ubitega Viranta

Peoria, Ill.—Višje sodišče je
odredilo, da mora bivši šerif o-
krajja Tazewell, Skinner, plačati
\$5000 odškodnine Agnes Fran-
ko, sestri pokojnega Martina
Viranta, ki je bil v zaporu bru-
talno mučen in ubit, nato pa mr-
tev obešen po šerifovih pomaga-
čih. Pokojni Virant je bil član
SNPJ.

Nesreče

Cleveland. — Avto je težko
poskodoval Johna Bradača. Na-
haja se v bolnišnici Emergency
Clinic.

Barberton, O.—Charlie Povh
in Anton Zeleznikar sta se po-
škodovala z motornim kolesom.
Oba sta v bolnišnici.—Dveletni
Jackie Penko je bil povožen od
truka in nahaja se v bolnišnici.

Ubit v rudniku

Forest City, Pa.—Pri delu je
bil ubit Frank Tomažin, star 42
let in doma iz Hotederšce pri
Logatcu. Električni tok ga je
usmrtil. Bil je član SNPJ čez
20 let in tu zapuša ženo in pet
otrok, katerim je bil oče, dalje
sestro v Cheswicku, Pa., in dru-
go sestro v Abdell, Pa., v star-
em kraju pa starše in dva
brata.

Novi grobovi

Cleveland. — Umrli je Jos. So-
kač, star 49 let. Bil je član dru-
štva št. 450 SNPJ in zapuša
ženo, sina, pastorko in brata.—
Umrli je Mary Poznik, roj.
Smole, stara 48 let in doma iz
Laz pri Bledu. V Ameriki je bila
21 let in zapuša moža. — Na-
glo je umrla Elsie Istenič, stara
16 let in rojena tu. Zapuša
starše in dve sestri.—Umrli je
Theresa Miljak, roj. Jutronic,
stara 19 let. Zapuša moža.

Civil Liberties za Lundeenovo resolucijo

Washington. — Resolucijo
kongresnika Lundeen, ki dolo-
ča vladno preiskavo o teroriz-
ranju stavkarjev, podpira tudi
Unija za civilne svobodščine.
"Evidenca v naših rokah govo-
ri dovolj prepričevalno, da je
treba temu nasilju napraviti ko-
nce z vladno intervencijo", pra-
vi unija kongresnikom. Resolu-
cija obsoja rabo privatnih ar-
mad za poljanje stavkarjev.

Vrhovno sodišče ovrglo "new- dealski" zakon

Washington, D. C.—Vrhovno
federalno sodišče je 28. t. m. so-
glasno razsodilo, da je novi za-
kon v državi Arkansas, ki spada
v območje moratorija, neusta-
ven. To je prvi primer, da je
vrhovno sodišče razsodilo proti
"novemu dealu." V prejšnjih
dveh slučajih je to sodišče dalo
Rooseveltovega zakonodajstvu
pečat ustavnosti.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

"Cigani" v Pittsburghu

Pittsburgh, Pa.—V nedeljo,
dne 3. junija, ob 2. popoldne bo
naš gospodinjki in dramski
klub s pomočjo članov Sloven-
skega doma priredil igro "Ciga-
ni." Ta igra, kolikor mi je zna-
na, je zelo zanimiva. V njej se
odigravajo veseli in tragični pri-
zori. Vsakemu pa jamčim, ki se
bo te igre udeležil, da bo z njo
zadovoljen.

Videli bomo, kako Anica,
hčerka gostilničarke "pri Kro-
ni," sili mladega Radoslava v za-
kon, kateremu pa ta ideja ni
prav nič všeč, kajti on še študi-
ra za sodnika in si misli, dokler
ni sam svoj gospod, se tudi ože-
niti ne bo. Anica se čuti užale-
na, ker pa ji on zagotavlja svo-
jo ljubezen do nje, se malo po-
tolži, a popolnoma vendar ne.

Ječar Brenk privede cigane,
katere je zalotil pri raznih ne-
poštenih delih, pred sodnika.
Oni pa, kakor je pač navada pri
ciganih, javkajo in tarnajo ter
zatrjujejo svojo nedolžnost.
Kljub temu so obsojeni v ječo.
Protj večeru pride Anica prosit,
naj bi njeni materi "sodnija po-
sodila" cigane-muzikante, da bi
godli na veselici v gostilni. Ker
ni bilo sodnika doma, ji je Rado-
slav kot sodnikov zastopnik krat-
komalo prošnjo zavrnil. Pozneje
pa je Radoslav dovolil cigane ge.
Cvetanovi, igralci pri družbi
"Rokovnjači." To seveda v na-
ši Anici vzbudi ljubosumje, na-
stane pa več drugih govoric gle-
de drja. Veselka. Vse to ubogi
Anici tako zmeša glavo, da se
počuti zelo nesrečno, nakar ode-
de proti mostu, kar da povod go-
voricam, da se je utopila. To ji
seveda še v glavo ni prišlo, pač
pa se je preoblekla v ciganko
Marijo Brajdič, kakor tudi Cve-
tana in druge igralke od Rokov-
njačev, da zastopajo cigane pri
Kroni. Takrat pa pride sodni
inspektor in prinese odlok, da so
cigani prosti. Radoslav je delal
proti zakonu, ko je dovolil cigan-
om igrati, ki so mu pa potem
ušli, zakar mu je pretila izguba
sodnijske službe. Zato brž na-
roči Brenku, da morajo biti ci-
gani do večera v zaporu, pa naj
jih dobi kjer hoče. Brenk ne ve
kam se obrniti, pa naprosi Anico
in Cvetano ter druge, naj se pre-
oblečejo in nadomestijo cigane.

Ako se udeležite nedeljske
predstave "Ciganov," boste vi-
deli, kaj se pripeti, ko ujamejo
prave cigane. Kaj se pa zgodi z
Aničino gorečo ljubeznijo do Ra-
doslava, boste pa tudi izvedeli v
Slovenskem domu v nedeljo, dne
3. junija.

Uljudno vablmo vse rojake in
rojakinje iz pittsbuške okolice,
da se udeležite in se zabavate
pri "Ciganih." Vstopnina bo
samo 25c za odrasle in 10c za
otroke. Poleg tega bomo imeli
tudi "door prize." Kdo bo dobil
to nagrado, se seveda sedaj ne
ve brez ciganke. Prav za prav
bosta dve nagradi, ena možka in
ena ženska, dva lepa spomina na
"Cigane."

Na svidenje v nedeljo!

Anna Klun, 118.

Spet ena zmaga!

Akron, O.—Še ena zmaga! Po
tridnevni stavki so pekarski de-
lavci zmagali. Pri zmagi gre
nekaj kredita tudi okrajnemu
šerifu, Ray Pacu, ker ni pustil
trukov s kruhom iz drugih kra-
jev v mesto tekom stavke. Po
zmagi so bile gospodinje bolj ve-
sele ko peki, kajti one so se mo-
rale (nekatero namreč, če ne ve-
čina) šele učiti mesiti testo za
kruh.

Okrajnemu šerifu se pa po
stavki slaba godi, kajti izkori-
ševalci delavcev se ga bi radi
iznebili, radi bi ga kar živega
snedli. Najprej so ga obtožili,
da prejema podkupnino od raket-
tirjev in butlegarjev, česar pa
mu niso mogli dokazati, nakar je
bil seveda oproščen vsake obtož-
be. Sedaj so ga spet obtožili, da
je goljufal v stavki. Pri Chem-
ical Co. so mu baje plačali po
\$10 za vsakega deputijskega po-
magača, on pa jim je plačal le
\$5, nato pa je še dva aretiral,
stavkolomce pa nagnal odkoder
so prišli. Kakšen greh je nare-
dil! Na vsak način ga sedaj sku-
šajo spraviti iz službe.

Tako delajo izkoriševalci de-
lavcev z vsakim, ki je na strani

delavcev. Za takega šerifa se
bi morali delavci potegniti.

Robinson Clay Co., ki izdeluje
cevi iz opeke, se je tudi podala
in delavci so se vrnili na delo,
v kratkem pa bo podpisana po-
godba. Nov štrajk napoveduje
javni mehaniki in drugi de-
lavci pri sorodnih delih. Torej
so delavci v tem kraju precej
zmagoviti. Depresija pa nas tu-
di tare, kajti mnogo jih je brez
dela, več ko kdaj prej. Kapita-
listi se menda boje, če bi nas več
uposlili, da se bi še bolj organi-
zirali. Tako delajo povsod, ne
samo pri nas. Rajše vzdržujejo
ljudi na reliefu kot bi jim dali
delo in zaslužek. Toda prišel bo
čas, ko se bodo naveličali tega.
Martin Klarič, 170.

Velik skupni piknik

Niagara Falls, N. Y.—V nede-
ljo, dne 3. junija, priredijo dru-
štva 512, 557, 724 in 620 HBZ
velik skupni piknik na Vankovi
farmi, 2 Mile Creek rd., kraj
Dunlap parka. Pričetek ob 10.
dopoldne. Nastopil bo član gl.
potočnega odseka HBZ. Poleg
tega bodo druge točke na pro-
gramu, petje in govori ter tek-
me za moške in ženske, za mladi-
no pa baseballska igra. Za
ples bo igral tamburaški zbor
Sloga. Na razpolago bo dober
prigrizek, jagnjetina in drugo
ter dobra pijača. Vstopnina 15c.
V slučaju slabega vremena se bo
vršila zabava v prostorih dru-
štva 557 na 226 London ave. Na
svidenje 3. junija! Odbor.

Razne vesti iz Bridgeporta

Bridgeport, O.—Sem se je
preselil pred par tedni rojak
Frank Volk, član društva št. 53
SNPJ, iz Clevelanda, O. Pa je
slabo naletel. Sicer je dobil delo
v rovu, toda sedaj delajo v njem
samo po en dan v tednu. Pravi,
če se bo obrnilo na boljše, da bo
dobil tudi družino sem. V Cleve-
landu je bil dve in pol leta brez
dela.

Na 25. maja nas je obiskal
stari Nace Zlemberger, ki je na
agitaciji za Proletarca. Nace je
star, naglušen in slep na eno
oko, pa ker se zaveda, da je po-
trebno, da gre nekdo na delo, se
je odločil, da gre on. On je znan
po svojih spisih v Prosveti in
Proletarcu. Njegov zadnji spis
v Prosveti je bil zelo zanimiv.
Dasi je Nace rojakom poznana
osebnost, vendar mu bo šla trda,
posebno radi omenjenih nadlog.
Zato je upati, da mu bodo šli na-
predni rojaki po naselbinah na
roko. Obiskal bo, ako mu bo
mogoče, vse slovenske naselbine
v Ohio in bližnji W. Virginiji.
Nace je velik zagovornik SNPJ,
Prosvete in Proletarca ter de-
lavskega pokreta sploh, v kate-
rem se udeležuje že čez 40 let.
On je pionir v SNPJ.

Tukaj se nam vedno obljubu-

je, da se bo kmalu obrnilo na
boljše, namreč v rovih, dosedaj
pa je vse ostalo le pri obljubah.
V jeklarnah v Martins Ferryju
pri United States Steel korp-
oraciji imajo vsa skladišča natla-
čena z materialom. Pričakuje
se, da izbruhne jeklarska stav-
ka. Ako pride do stavke, bo boj
hud, kajti v dotični jeklarni pre-
vladuje kompanijska unija. Zad-
nje izjave te kompanije govore,
da ne bodo delavske unije nikdar
priznali. Zato se pričakujejo ve-
liki boji, ako pride do stavke po
15. juniju. Joseph Snoy.

Glas z zapada

San Francisco, Calif.—Zadnje
čase se le malokdo oglasi iz naše
zapadne metropole, iz mesta
"Zlatih vrat". Res, naše mesto
nosi lep zdevok, toda ta nam ne
prinaša nikakega dobička. Mi
ubogi trpinji moramo hoditi po-
vešenih glav po trdem tlaku dan
za dnem in stikati za delom. Tu-
di jaz sem med njimi. Povsod
nam pravijo: "Nothing doing
this morning". Je pa tukaj pre-
cej rojakov, ki ne vedo za de-
presijo, stalno delajo in imajo
svoje moderno urejene domove.

Pa pravijo: "Moli in delaj, pa
ti bo Bog dal". Tudi to sem že
poskusila, molila in delala, da
se je vse kadilo, pa nimam od
tega nič. 28 let sem že v tej ob-
ljubljeni deželi, a do danes me
še ni doletela nikaka sreča. Vem
pa, da je že marsikdo izmed
čitateljev tako napredoval ko jaz.

Oni dan sem čitala, da Bara
Kramar toži društvo Sv. Mari-
je za večjo vsoto denarja. Iz-
ključena je bila, ker ni hotela
plačati kazni za prestopke proti
pravilom. Moje mnenje glede
tega je, da vsako društvo ima
pravico izvajati svoja pravila.
Pisec pravi, da je dotična na-
predna v verskem oziru. Morda
zato, ker je ustanovila podruž-
nico SZZ v San Francisco, za-
kar pa je prešla že precej časti
od gl. uradnic. Ona se ima v prvi
vrsti zahvaliti nam neumnicam,
ker smo ji šle brez kakega po-
sebnega prizadevanja od njene
strani same na roko. In Bara ni
bila nič izbirčna; pobrala je vse
versko in brezversko, staro in
mlado, le da je bilo število večje.
Ona je prešla vso čast, me pa
nisimo toliko vredne, da bi ure-
dnici Zarje priobčila naše dopise.
Agnes Markovich, 304.

Piknik in seja

Gary, Ind.—Obveščam član-
stvo društva št. 271 SNPJ, da
redna seja se bo vršila dne 10.
junija, ne 3. junija, to pa radi
piknika, ki se bo vršil v nedeljo,
3. junija. Vsak član, ki mu je
društvo pri sre, se bo udeležil
piknika. Kajti velika udeležba
na pikniku bo pomenila korist
vsem članom tega društva. Vsa-
kega člana dolžnost je, da pri-
pelje na piknik tudi svoje prij-
atelje. Odbor jamči dobro postrež-
bo in zabavo vsem.
Andy Unetich, tajnik.

Vesti iz Willarda

Willard, Wis.—V soboto, dne
19. maja, smo dobili malo težko
pričakovane dežja. Verniki
so hodili Boga prosit, pa vse za-
man. Rekli so, če bi vsi molili
za dež, da bi nas Bog uslišal.
Omenjeni dan smo šli k pev-
skim vajam, kot navadno, pa nas
je pevovodja Pakiš opozoril, da
ne bomo skebali, ampak da mo-
ramo tudi mi prositi za dež. "Ker
pa vem, da ne znate moliti," je
dejal pevovodja, "bomo s petjem
skušali priprositi dežja." Brž
nam je razdelil note za primer-
no pesem "Oblaček." In baš ko
smo v lepem tonu peli prvo kiti-
co: Oblaček beli moj, pač pluj
boš nad vasjo," že se je začelo
bliskati.

Ko smo končali, uverjeni, da
smo vzdržali harmonijo lepe me-
lodije, je pevovodja udaril na
klavir, kot navadno, in nas po-
hvalil. Baš tisti trenutek se je
vsul prvi dež. Vsi kot eden smo
ugotovili: "No, pa smo ga dobi-
li!" Le pevovodja se je nekam
čudno namuzal, izgledal je uža-
ljen. Na vprašanje, kaj mu je,
je odgovoril, da je vedno mislil,
da zna ločiti dobro petje od ala-
bega. Zagotovil sem ga, da smo
dobro zapeli. Pa je dejal: "Ali
še tega ne veš, kadar so v stari
domovini fantje najslabše petli,
da je gotovo deževalo?"

Pred par tedni je obiskal ro-
jak J. Gregorič Dillingerjev
tovariš Nelson. Zgodaj jutraj
je prišel k njemu in mu pom-
agal pri živini v hlevu. Gregorič
mu je postregel z zajtrkom, na-
kar ga je Nelson "naprosil," naj
ga pelje v Marshfield, v 30 milj
oddaljeno mesto. Gregorič se je
je "malo" pozevalo s kom ima
opravka in ni nič čudno, da se je
ves tresel. Ko ga je Nelson
vprašal, zakaj se trese, mar mi-
sli, da je on Dillinger, je Grego-
rič odvrnil: "Ne, nisi, morda pa
si njegov tovariš?" Glasno se je
Nelson zakrohotal in dejal: "To
pa moram moji materi povedati,
da se bo smejala."

Ko sta se Gregorič in Nelson
peljala proti Marshfieldu, kakor
je sam Gregorič pripovedoval,
mu je moral Nelson cigareto iz
ovojkice dati, tako se je tresel.
In prav rad priznam, da je bil
v groznem strahu, namreč v
dvojnem strahu. Prvič zato, ker
je vozil bandita, drugič pa zato,
ker ni imel dovoljenja za avto.
In za ves njegov strah mu je
dal Nelson tri desetake!

Willardski Slovenci smo lahko
ponosni na našo mladino. Vsa-
ko leto odnesejo slovenski učenci
prvo nagrado na Greenwood
srednji šoli. Sedaj se sliši, da
so slovenski šolarji dobili naj-
višje odlikovanje v okraju
Clark, in to v šoli, kjer poduču-
je naš vrli slovenski mladi učitelj
Mike Krultz. Čestitamo!

Sedaj imamo lepo priliko, v tej
dolgotrajni suši, da se skupaj
zberemo in zahtevamo boljše ce-
no za fižol, kajti z molčanjem
in potrpežljivostjo ne bomo ni-
česar dosegli. Vseповsod se sli-
ši, kako nam vlada pomaga, v
resnici pa ni nič. Pomaga nam
tako, da imamo vsak dan večje
dolgove. V tem je vsa pomoč.
Matt Bombach.

Vabilo na shod

Detroit, Mich.—Klub št. 114
JSZ priredi shod dne 1. junija
ob 7.30 zvečer v dvorani Slavulj,
116 E. Six Mile rd. Vabljeni ste
vsi rojaki, da se udeležite tega
shoda, na katerem bosta govo-
rila sodruga Chas. Pogorelec in
Donald Lotrich iz Chicaga. Ker
ni bilo v naši naselbini že dolgo
nobenega shoda, se pričakuje
velika udeležba. Vsi na shod v
petek večer!
Jos. Klarich.

Zahvala za sodelovanje

Enumclaw, Wash.—Iskreno se
zahvaljujemo vsem rojakom, ki
so nam na kakršnoli način pri-
pomogli, da se je naša plesna ve-
selica dne 12. maja dobro obne-
sla. Vršila se je na Deep Laku v
dvorani. Priredile smo jo oko-
liške Slovenke in dobiček je šel
v prid novega društvenega do-
ma. Topla zahvala vsem!
Matilda Petchnik.

Vabilo k igri

Pittsburgh, Pa.—Dne 3. juni-
ja ob 2. popoldne uprizori gospo-
dinjski in dramski klub v Slo-
venskem domu zanimivo igro
"Cigani." Vstopnina 25c za odr-
asle in 10c za otroke. Uljudno
so vabljeni vsi slovenski in hr-
vatski ljubitelji drame. Med

Konvencija social- stranke v Detrou

Pozdravili jo bodo tudi
iz inozemstva. — Gib-
"radikaliziranje" stra-
nke.
Detroit. — V petek, d-
nija, se tukaj prične ko-
ja socialistične stranke
trajala tri dni v hotelu
Wayne. Stela bo 150 d-
— kolikor jih določa us-
Konvencijo bodo po-
tudi inozemski socialisti-
telji — J. S. Woodswort
kanadskih socialistov, M-
ter z Dunaja in Mar-
predsednik krojaške se-
kovne internacionale.

Med socialisti vlada v-
nimanje za to konvencijo
v stranki večja tekma z-
kontrola. Stale si bodo
tri frakcije: "stara gar-
ima kontrolo nad newyo-
ganizacijo, levičarski s-
ki agitirajo za "zrevolu-
nje" stranke, in "milita-
propagirajo "radikalni-
stranke.

Pred konvencijo je vs-
skupin izdala svoj p-
"Stara garda" zagovarj-
nice "druge" internacio-
pobja načelo diktature
riata. Levičarski socialis-
varjajo program odprt-
ture delavstva, "militar-
pa neke v sredini. V tej
je tudi Norman Thoma
formalno ne pripada
frakciji. Glavno torišče v-
frakciji je v New Yorku.

Če bo konvencija ize-
načelne razlike, je vpr-
Odpravila jih ne bo. S-
mom bodo najprej prod-
litanti", ker je najbolj
čen. Ta program diktatu-
letariata ne zavrača, ker
amatra za glavno vpr-
Glavno vprašanje je z-
močnih unij in stranke te
dikaliziranje" ameriškega
stva.

Če bo v prehodni dobi-
tura delavstva potrebna
naj bo diktatura — "de-
tična", to je diktatura v-
liste in demokracija za-
stvo in po delavstvu. Di-
stranke, pa bila komun-
ali socialistična, militanti-
čajo, ampak morajo ime-
vice in odgovornosti vse
ske organizacije. Diktatu-
ne sme biti cilj, kar v
vajaajo komunisti, ampak
stvo za dosego prave de-
cije, ki bo mogoča šele
cializmom.

"Stara garda" je v-
proti vsaki diktaturi, lev-
socialisti pa pravijo, da
letarska diktatura edina
kapitalizma. V tem prav-
stranka razvija tudi svoj
nice in vzgaja članstvo in
stvo. Med njimi in komu-
glavne diference v takti-
tje internacionale, o kate-
vijo, da igra kontrare-
narno vlogo radi razdvoj-
lavstva. Konvencija ob-
živahna.

Časopisni magnati zah- znizanje plač

Washington.—Ameriški
nitelji "svobode tiska",
ni magnatje, zahtevajo
kacijo pravilnika: zniz-
nimalnih plač za report-
uredniško oseboje in pod-
delovnika s 40 na 48 ur-
den.

To zahtevajo, ker se
"tiska" ne sploča, sploh
varnosti, če ni dobička. I-
ta "svoboda" zavarovane
laga pravilniški odbor
reporterskih in pisarni-
na \$13 minimum v me-
25,000 prebivalstva in na-
teden v mestih z nad-
prebivalstva. Plače v
mestih naj bi bile v "sre-

Raketirstvo v delitvi brezposelnim

Cleveland, O.—Tudi v-
šnjem reliefnem sistemu
razpaslo raketirstvo. Ok-
lifni upravi je prišlo na-
zalagajo trgovci brezpo-
prejemajo podporo, z-
ali slabim blagom, relief-
dobro zaračunajo. To
očividno v sporazumu z-
med reliefniki. Okrajna
namerava uvesti pre-
priti stvari do dna.

dejanji nastopijo mi-
Na svidenje v nedeljo!
Joseph H.

Brezposelnim v New Yorku protestirajo proti vodstvu Salvation Army, katera baje obdrži \$300 od vsakega tisočaka, ki ga sprejme od mesta za "nasilčevanje" brezposelnih.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

UMOR V KRŠKI OKOLICI

Duhu je bil umorjen
po pomočnik Adolf Pirc.—
vse so prijeli

naravno naglo se vrste u-
roparski umori. Komaj se
na domačem kozolcu.
je šel še nekoliko po-
pol desetih zvečer
srečal z nekom sredi va-
je napadel ter mu za-
bajonet tik pod
ter mu prezel glavno
je Adolf Pirc v ne-
izkrovel. Ko ga je
napadu našel neki po-
je bil Pirc že mrtev.

ni v nedeljo 6. maja.
sta se zmenila, da
na domačem kozolcu.
je šel še nekoliko po-
pol desetih zvečer
srečal z nekom sredi va-
je napadel ter mu za-
bajonet tik pod
ter mu prezel glavno
je Adolf Pirc v ne-
izkrovel. Ko ga je
napadu našel neki po-
je bil Pirc že mrtev.

Hitlerjevski žurnalisti v hitler- jevski Nemčiji

ed meseci sta se začeli
v Jugoslavija trgovsko
Kakor hitro se je raz-
Nemčijo in Italijo za-
strijte nekoliko ohladilo,
Nemčija stikov z Ju-
Začela so se trgovska
med Nemčijo in Ju-
jugoslovanski listi so
objavljati kritična po-
hitlerjevski Nemčiji in
hitlerjeve metode hvaliti
narjati njegove uspehe.
zaradi trgovskih po-
Potem se je pripeljal za
celo sam minister
Dubrovnik, kjer je kon-
trgovsko delegacijo
ki je za praznike preki-
janja v Beogradu ter
Dubrovnik k Röhmu,
referira o poteku pogar-
natu zatem je bil dose-
nam in — takoj nato
vlada povabila jugo-
žurnaliste na brez-
otovanje po Nemčiji, da
napredke Nemčije
berjem. Gotovo so o tej
govorili že za časa
popajanj. Mogoče je
eden izmed pogojev ali
ki so bile izrečene ob
žurnalisti naj bi bili
vse vlade, ogledali bi
kar jim bodo vodniki
do koncentracijskih ta-
seveda ne bi pustili
ko bi izhajala v vseh
jugoslovanskih listih
poročila o tem potovanju,
Nemčiji in njenemu
4, odkar ji vlada Hitler.

pred tedni je nemška
vsa vlada vsakega veli-
kanskega lista v Jugo-
meza žurnalista. Po-
poslala veliko potniško
Feldmarschal Hinden-
je menda eno največ-
skih letal s kabinami za
kabinjo in celo poseb-
za kajenje. S tem le-
popeljejo v Berlin in
tako, da bodo lahko
hitlerjevskih parad
maja, ko mora na ukaz
berlinske ulice ter voja-
kerati v vojaško postro-
po taktu vojaških
jim bodo razkazali
druge svoje ustanove in
jim bodo predvsem
parad, jih spremljali od
do banketa, od napitni-
špice in skrokanji bodo
žurnalisti svoja poročila,
kaj prebiramo v jugo-
nem tisku.

je trgovska pogodba
v Jugoslavijo pod-
se jugoslovanski
napadati Hitlerja
Ti potujoči žurna-
vajo zdaj same sla-
Nemčiji.

je žurnalista ljub-
"Slovenca", duhovnik
obsejaje tega izleta.
je opisal pot z
Savoje, Madžar-
v Nemčijo.

Ko se je peljal nad Dunajem—
tako piše "Slovenca" — ni videl
nič drugega, kakor široko ravno
cesto, ki vodi z Dunaja proti Če-
ški in po kateri so pobegnili so-
cialistični voditelji, ki so pustili
delavce in delavke umirati na
barikadah itd. Samo to, pravi, da
je videl. Izšlo je to poročilo v
istem "Slovenca", ki se sicer rad
zavzema za demokracijo doma
(ker niso deležni korita pri dik-
taturi), z vsem srcem pa po-
zdravlja krvavo diktaturo dru-
god, posebno če je ta diktatura
blagoslovljena po sveti katoliški
cerkvi, kar trdijo o avstrijski
vladi.

In ko so ti žurnalisti dospeli
v Berlin, so prisostvovali prv-
majskim hitlerjevskim para-
dam. O teh piše ta "Slovenca"
dopisnik, da "marširanje omam-
lja", s silno ginjenostjo pove, da
je stal ob teh paradah blizu sa-
mega Hitlerja, o množici pa pravi:
"Možganov ljudske mase
sploh nimajo". To svoje mnenje
o ljudski masi bi morali izreči
klerikalni govorniki ne le v li-
stih, marveč predvsem na svojih
velikih katoliških shodih, pa bi
videli, kako bi masa reagirala na
tako prosveto.

In potem je zapisal spet izred-
no lep stavek: "Bog daj, da bi
ostal Hitler, neosporjeni vodja
nemške ljudske mase to, kar mi
je povedal dober berlinski kato-
lik, "ein herzgensuter Christe"
(srčno dober kristjan), ker si-
cer bodo te mase rušile, ko jih
nihče več ne bo vodil".

To zadostuje. Razobljeno je,
da je Hitler izobčen iz katoliške
cerkve, pozabljeno je, da je raz-
pustil katoliške organizacije, ki
se mu niso hotele pokoriti, po-
zabljeno je, da je v cerkvi otvoril
svoj krvavi pokol nad delavci,
pozabljeno je, da je sezgal
grmade umetniških del (kar je
lanj še "Slovenca" sam napadal)
— zdaj je katoliški "Slovenca"
pribil enkrat za vselej, da je Hit-
ler "srčno dober kristjan".

In zakaj je Hitler dober kris-
tjan? Pač zato, ker je pozarjal
in mučil tisoče delavskih borcev,
zato, ker seka glave delavskim
puntarjem in ker je obljubil, da
bo iztrebil ves socializem in komu-
nizem.

Utegne se najti še kak dober
katoličan, ki bo dejal, da hitler-
jevske metode res niso krščan-
ske. Poudaril pa bo na vsa usta,
da je njegov cilj lep, krščanski,
božji, zaradi česar je treba pre-
zreti metode ter priznati Hitler-
ju, da opravlja božje delo.

Spet sprememba. — Ni še ta-
ko dolgo, da so bili s kraljevim
ukazom upokojeni trije sodniki
upravnega sodišča v Celju in im-
enovani novi, pa že je bil te
dni novi predsednik upravnega
sodišča dr. Prenj upokojen. Na-
mestu njega je bil imenovan za
predsednika dr. Janjo Bedekovi-
vič, ki je bil pred nekaj leti šef
zagrebške policije. — Upravno
sodišče je zadnje mesece imelo
polne roke dela z razsojanjem
glede pritožb zaradi občinskih
volitev. Upravno sodišče je raz-
nim pritožbam tudi ugodilo ter
razveljavilo volitve v mnogih ob-
činah. To so bile po večini pritož-
be klerikalnih in drugih opozicij-
skih ljudi, ki so dokazali volilni
teror s strani režimskih ljudi.
Kakor hitro je upravno sodišče
ugotovilo, da so pritožbe po za-
konu upravičene, je take volitve
razveljavilo. Tem razpravam je
predsedoval zdaj upokojeni pred-
sednik dr. Prenj.

Vrhniški morilec Mesec, ki je
ubil 66 letnega posestnika Jako-
ba Gantarja, je priznal orožni-
kom tudi dva požiga. Lanj janu-
arja in septembra je zagorela
delavnica kolarskega mojstra
Petkovška na Drenovem griču,
kjer se je Mesec učil obrti. Že
takrat obakrat so osumili Mese-
ca, da je on požigalec. Vendar
mu dokazati niso mogli. Zmerom
se je splazil na skrivaj iz čum-
nate, kjer je spal, na dvorišče
ter zanetil delavnico ter se spet
neslišno vrnil v posteljo. Ko pa
je nastal vik in krik, da gori de-
lavnica, je z drugimi vred naglo
planil iz postelje ter pomagal
gasiti na vsa moč. Zdaj, ko je
izvršil tudi umor, je dejal svoje-
mu mojstru: "Kakšni lopovi so
tu; dvakrat požig pri nas in zdaj
celo umor". Pa je po aretaciji
priznal poleg umora tudi oba po-
žiga.

Avstrijo poplavljajo smodke z Dollfussovo sliko, toda zavedni delavci jih ne marajo kaditi.

Pismo iz Clevelanda

Bratsko praskanje zaradi rake-
tirstva.—Kako je "delavski
prijatelj" pokazal svoje "pri-
jateljstvo" napram delavcem
v Toledu.—"Novo" uredništvo
A. D.—Sodnik Lausche in hi-
navsko zavijanje.—Še eden
"delavski prijatelj," ki se re-
penči

Okrajni prosekutor Cullitan
in bivši predsednik okrajne vele-
porote William Feather sta si v
laseh zaradi vandalizma raketir-
jev, ki terorizirajo razna podjetja
z razbijanjem izloženih oken.
Feather, ki je lanj tik pred žu-
panskimi volitvami vodil zadevo
preiskavo okrajne veleporote,
namreč trdi, da je bilo na rokah
dovolj dokazilnega materiala, da
bi se lahko uvedlo kazensko po-
stopanje proti raketirskim van-
dalom, da pa ni prišlo do tega
zato, ker je bil urad okrajnega
prosekutorja preveč ravnodušen
in mlačen napram prizadevanju
veleporote. Cullitan odgovarja,
da je Feather izrabljajl situacijo
v svoje osebne in politične na-
mene, češ, njegov urad je bil
vedno pripravljen kooperirati
pri zatiranju raketirstva. Nakar
mu je Feather odgovoril, da so
okrajni prosekutorji in policija
vedno metali polena pod noge
vsaki veleporoti, ki je skušala
delovati na lastno iniciativo.
Poudaril je sledeče:

"Kar se lajiku, kot sem jaz,
vidi najbolj tragično in ironično
pri izvajanju zakonov, je to, da
je nekdo lahko spoznan krivim
in obsojen na električni stol na
podlagi gole okolnostne eviden-
ce, če je bil umor nepolitičnega
značaja, dočim, kadar ima poli-
tika prste vmes, ni mogoče ob-
tožiti navadnega kruka zaradi
zlobnega uničevanja privatne
lastnine, razen ako se ga narav-
nost zasači pri uničevalnem
delu."

Stvar je res tragična in polna
žgoče ironije, ampak mr. Feath-
er, ki je prejkone prijatelj ob-
stoječega ekonomsko-socialnega
sistema, bi se temu ne smel ču-
diti, kajti ista muzika zveni ši-
rom kapitalističnega sveta. Kor-
rupcija, korupcija in zopet kor-
rupcija. In te muzike ne bo ko-
ne vse dotlej, dokler bomo ime-
li sistem, ki temelji na korupciji
in ki brez korupcije ne more ob-
stajati. S te strani bi moral mr.
Feather pogledati na celo stvar.
potem bi nemara spoznal, kje je
treba iskati zdravila korupciji v
našem javnem življenju.

V Toledu, O., je v teku velika
stávka delavcev pri Electric
Auto-Lite Co.—Ker se je kom-
panija odločila ignorirati zahte-
ve stavkarjev ter začela obrato-
vati s stavkokazi, je prišlo do
hudih izgredov, kar je razum-
ljivo, kajti stavkujoči delavec
težko ohrani mirno kri, ko vidi,
da ga hoče brezdušni delodajalec
uniciti ter mu zlomiti hrbtenico
s pomočjo izdajalcev delav-
skega razreda. Posledica teh iz-
gredov, za katere je v prvi vrsti
odgovorna kompanija, ki rajši
vidi, da bi vse vrag vzel, kakor
da bi ugodila upravičenim za-
htevam delavcev, je, da je gov.
White, ki bo prihodnjič nedvom-
no zopet kandidiral kot "delav-
ski prijatelj," poslal v Toledu
državno milico s puškami, stroj-
nicami in bombami, da "napravi
red," kar pomeni z drugimi be-
sedami, da pomaga kompaniji in
ji zagotovi nemoteno obratova-

nje s skebi. In posledica te "po-
mirjevalne akcije" je nekaj mrt-
vih in še več ranjenih delavcev.
—Vsega tega bi ne bilo treba, če
bi ameriški delavci rabili zdravo
pamet takrat, ko je treba oddati
viloilno glasovnico. Če bi imeli
vlado v rokah socialisti, bi kaj
takega ne bilo mogoče. Ker je
v rokah kapitalističnih slug, je
mogoče in se dogaja.

Za delavce bi bilo mnogo bo-
lje, če bi ob času volitev ne na-
sedali lažnim obljubam kapitali-
stičnih politikov ter poslali v
državna in zvezna zastopstva
svoje ljudi, ki bi delovali za nji-
hove in ne za kapitalistične in-
terese. S takimi-le boji, v kate-
rih stoji golih rok proti oboro-
ženi sili kapitalističnih plačan-
cev, ne morejo doseči nič, dočim
bi bili z glasovnico lahko že
zdravnej napravili temeljit obra-
čun. Koliko časa še bo trajala
ta mučna, trpka in krvava šola,
skazi katero rine ameriško de-
lavstvo s poljšo hitrostjo?—

Kakor je razvidno iz Ameri-
ške Domovine, je Lojze Pirc
prepuslil svoj uredniški tron—
rad ali nerad?—Jakatu Debevu-
ca, ki je zdaj naveden v listu kot
prvi urednik, dočim je prišel
Lojze na drugo mesto. Ali to
pomeni, da se Lojzetova uredni-
ška kariera bliža svojemu zato-
nu? Škode bi ne bilo, na boljšem
pa bi tudi ne bili, kajti nje-
govi nasledniki ne bodo nič manj
izbirni pri izbiri umazanih
sredstev v bojih za politična in
drugačna korita in proti svojim
nasprotnikom kakor je bil on.
Sicer pa smo Lojzetu nemara
večkrat delali krivico, posebno
zadnja leta, ko smo vso nemar-
nijo, kar je je prišlo iz A. D.,
obešali njemu na grbo, kajti skor-
no nemogoče je, da bi bil en sam
človek zmožen producirati toliko
umazanije, kolikor se je je pre-
takalo po kolonah A. D. zadnja
leta. Meni se zdi, da bi se mor-
ali Lojzetu opravičiti, sneti raz-
njegova upognjena pleča dobro-
den del grehov Ameriške Domo-
vine ter jih obesiti na grbo Jak-
katu in drugim kampilcem, ki
imajo odločilno besedo pri A. D.,
da se bodo še oni potili, Lojze pa
naj se malce oddahne.

Ameriška Domovina z dne 21.
maja se usaja nad Proletarcem,
češ, da je napadel sodnika Fran-
ka J. Lauscheta, o katerem sem
v svojem poročilu Prosveti o
proslavi društva Strugglers po-
ročal, da je imel na tej proslavi
lep govor o dolžnosti naše mladi-
dine do SNPJ. Proletarec je
stvar komentiral, češ, vsi spret-
ni politiki lepo govore in ker je
sodnik Lausche spreten politik,
zna seveda tudi lepo govoriti,
kar pa seveda ne pomeni, da se
bo iz Savla prelevil v Pavla ter
začel delovati v smislu načel
ustanoviteljev SNPJ. Ali je to
napad? Kaj še?! Enostavna
ugotovitev dejstva! Če je bil
kdo napaden, je bil napaden
Proletarec po zagrizenem ured-
niku A. D., ki skuša izrabiti sod-
nika Lauscheta v svoj prid prav
tako kakor Antona Vehovca in
sploh vsakogar, od katerega pri-
čakuje kake direktne ali indi-
rektne koristi! Kaj bi učili dru-
ge tolerantnosti, če je pri vas
doma ni čisto nič, temveč sama
koristolovska zagrizenost! Do
you get it, Jack? *

Tone Grdina, notorično trobi-

lo naše črne garde, se je oni dan
v Enakopravnosti skopal nad A.
Skapina, ki mu je povedal, da se
delavec prav lepo zahvaljujejo
ter hvaležno odklanjajo "prijat-
elje" njegove baže, kar tenko-
čutnemu in za narodov blagor
tako grozno vnetemu Tonetu Gr-
dini ni bilo po godu, zato je milo
zajavkal, češ, poglejte, kako me
ta hudobnež brezverski grdo in
krivično napada, mene, ki sem
bil vedno največji prijatelj slo-
venskega naroda, ki je 99 pro-
centov strogo katoliški (v To-
netovih sanjah) itd. Stvar je
zmašena skupaj na jako genljiv
in "prepričevalen" način in bi
delala čast vsakemu jezuitu, am-
pak človeka, ki pozna delovanje
Toneta Grdine ter ve, da je mož
koncem koncev vendar le steber
in ubogljivo orodje v rokah naše
reakcije, ne more prepričati, da
bi bil Skapin delal možaku kak-
šno krivico. Your record speaks
against you, Mr. Grdina. Naši
prijatelji so pri nas in z nami,
ne pri naših sovražnikih in proti
nam!

Delavske zahteve ne dobe odziva v kongresu

Vse kaže, da bodo načrti v ko-
rist delavstvu položeni na pol-
lico

Washington, D. C. — (FP) —
Kongres se že pripravlja na po-
čitnice, čeprav ima pred seboj
več zakonskih načrtov v prid de-
lavski masi, ki čakajo ugodne
akcije. William Green, pred-
sednik Ameriške delavske fede-
racije, je v zvezi s tem podal iz-
javo, v kateri poudarja, da bo
kongres, ako odkloni akcije, po-
kazal, da se prav nič ne zmeni
za zahteve organiziranega delav-
stva. Green omenja Wagnerjev
načrt, ki določa ustanovitev po-
sebnega vladnega odbora, ki naj
bi preprečeval in izravnaval
stavke; Wagner-Lewisov osnu-
tek federalnega davka za finan-
ciranje brezposelnostnega zava-
rovanja v državah; La Folletov
načrt javnih del in zakonodajo
za skrajšanje delovnega tedna
na 30 ur.

Green se je tudi pridružil že-
lezniškimi bratovščinam, ki za-
htevajo akcijo glede Dillovega
načrta, ki naj bi pojačil obsto-
ječi železniški zakon. Voditelji
bratovščin in uradniki Railroad
Employees National Pension As-
sociation so se zedinili glede
skupnega penzijskega načrta, ki
so ga potem predložili kongresu.
Ako bo postal zakon, bo poma-
gano zlasti starejšim železničar-
jem z družinami, ki imajo pred
seboj negotovo bodočnost, ker so
se pokojninske skeme pri raznih
kompanijah izjalovile.

Predsednik Roosevelt je tudi
prišel na dan z novim progra-
mom in zahtevo, da ga kongres
uveljavi. Program vključuje
vladna posojila industrijam, ne
pa delavske zakonodaje, kakr-
šno vsebujeja Wagnerjeva načr-
ta, katera je predsednik načelno
odobril.

Medtem pa prihajajo v Wash-
ington vznemirljiva poročila z
industrijske fronte. Policija in
milicijski streljajo stavkarje v
Alabama, Minnesota, Texasu, O-
hio in drugih državah, kljub te-
mu odpor proti izkoriščanju na-
rašča. Delavstvo je spoznalo, da
ne more veliko pričakovati od
novega "deala" in je šlo v boj
za svoje pravice, ki zahteva žr-
tve, ker so oblasti skoro v vseh
slučajih na strani posedujočega
razreda. Ta boj dokazuje, da se
delavci zavedajo dejstva, da mo-
rajo sami izvojevati svoje zahte-
ve, ker so bili vselej prevrjeni,
ko so se zanašali na vlado.

Pridigarji naglasili opozicijo proti vojni

Buffalo, N. Y. — "Kapitali-
stični razred lahko pahne nara-
de v vojno, za katero ni nobene-
ga vzroka", se glasi prvi stavek
mirovnega programa, ki je bil
predložen konvenciji protestan-
tovskih pridigarjev iz države
New York.

Škof Cameron J. Davis je o-
dobril program in urgiral eno-
tarno akcijo cerkvenih in delavskih
grup, da se odpravi temeljne
vzroke vojne.
Konvencija je tudi obsodila
nemške nacije in fašiste v dru-
gih državah ter Vinsonov načrt,
ki določa milijone za pojačanje
ameriške bojne mornarice.

Stavka paralizirala pro- met ob zapadni obali

Javno mnenje podpira zahteve
pristanišnih delavcev

Seattle, Wash.—(FP)—Stav-
ka pristanišnih delavcev ob pa-
cifičnem obrežju je docela para-
lizirala ladijski promet med
Združenimi državami, Kanado
in Mehiko. Priznanje unije, od-
odprava obstoječega sistema na-
jemanja delavcev in izboljšanje
delovnih razmer so zahteve, za
katere so šli v boj pristanišni
in drugi delavci.

Razmere, ki so potisnile de-
lavce v stavko, so bile neznosne.
Niti v enem pristanišču ob za-
padni obali niso imeli delavci
besede pri določanju mezd in
drugih pogojev. Te so narekova-
li delodajalci v San Franciscu
in njim so sledili drugi. V Taco-
mi je bila povprečna meza pri-
stanišnega delavca \$50 na me-
sec, nakladalec lesa pa so prej-
mali celo manj.

Delodajalec so goljufali delav-
ce na razne načine. Ko je na kro-
vne ladje v pristanišču umrl ne-
ki delavec nagloma, so prista-
nišnim delavcem odtrgali plačo
za petnajst minut, za čas, ki so
ga porabili, da so truplo odne-
sli na obrežje, kakor jim je bilo
naročeno.

Ljudstvo je na strani stavkar-
jev in tudi trgovci se v tej stav-
ki bolj zavedajo kakor v prej-
šnjih, da višje mezde pomenijo
več prometa za trgovine v pri-
stanišnih mestih. Predsedniki
višjih šol so naslovili na študen-
te svarila, naj se vzdrže stavko-
lomstva. To je nekaj izrednega
zlasti za državno univerzo, kjer
so bili v prejšnjih stavkah pro-
fesorji prvi, ki so nagovarjali
dijake, naj stavkokažijo.

Delavski urednik kritizira Roo- seveltovo administracijo

Tacoma, Wash. — "Ker Roo-
seveltova administracija ni stori-
la ničesar, da bi denar prišel v
roke ljudstva, da bi lahko kupu-
valo in s tem ustvarilo blagosta-
nje, je dan obračuna neizogib-
en", piše "Tacoma Labor Advo-
cate", glasilo centralnega delav-
skega sveta.

"Imamo še vedno 11 milio-
nov brezposelnih in od njih od-
visnih oseb, kar je tretjina ame-
riškega prebivalstva", piše u-
rednik John McGivney. "Mož-
ganski trust uvaja razne smer-
nice v denarni politiki preko
NRA, da se dvigajo cene potreb-
ščinam, ne pa zaslužek delavcev,
kar pa je nevarna remedura, ki
ne ozdravi propadajočega eko-
nomskega sistema".

Zdravniki svetujejo "PIJTE MLEKO"

Pijte kozarec svežega
pasteriziranega mleka
pri vsakem obedu. Je ta-
ko lahko za prebavo in
vam pomaga vzdržati po-
polno zdravje. Zdravniki
priporočajo vsakemu mo-
škemu in ženski "naj pije
dosti mleka", ker dovaja
prvine, ki so potrebne za
telo, da se počutite naj-
bolje. Naročite zdaj od
svojega mlekarja. Dosta-
vil ga bo pred vašo vrata
—udoben, varčen način
kupovanja.

MILK FOUNDATION, Inc.
Nedobitniška organizacija,
ustanovljena, da izdaja znan-
stvena dejstva glede sploš-
nega zdravja.
205 W. Wacker Drive, Chicago

Emile Zola:

GERMINAL

PÖSLOVENIL ALFONZ GSPAN

Zadeva je bila potem urejena s štirimi, petimi besedami. Soba je bila prosta, davi je bila stranka odšla. Krčmar se je zdaj razgovoril, razburjen je ponavljal, da zahteva od delodajalca le tisto, kar je v njegovi moči, ne pa, kakor toliko drugih stvari, ki se ne dajo doseči. Njegova žena pa je skomigala z rameni, za vsako ceno je hotela, da ima tudi ona svoj prav.

— Zbogom, jih je prekinil Maheu. Kljub vsemu temu bodo ljudje hodili še zmerom v jama in dokler bodo hodili, jih bo nekaj, ki bodo pri tem poginili... Seveda ti, ki že tri leta ne hodiš več doli, ti si zdaj lahko fant od fare.

— Da, zelo sem se popravil, je izjavil Rasseigneur z dopadanjem.

Zahvaljujoč se, je Stefan spremlil rudarja prav do vrat; a ta je le pokimal, ne da bi rekel besedo, in mladi mož je gledal za njim, ko je trudno stopal navzgor proti koloniji. Gospa Rasseigneurja, ki je pravkar stregla gostom, ga je prišla prositi, naj za trenutek počaka, da mu pripravi sobo, kjer se bo mogel umiti. Ali naj ostane? Spet je okleval, težko bi pogrešal prostost širokih cest, in čeprav je trpel pod milim nebom lakoto, jo je prenašal z veseljem, saj je bil sam svoj gospod. Zdelo se mu je, da je preživel tu že leta, odkar je prišel v viharju na nasip, pa do ur, ki jih je prebil pod zemljo na trebuhu ležeč v črnih rovih. Upiralo se mu je, da bi začel spet znova, bilo bi napak in pretežko, a njegov človeški ponos se je upiral, ko je pomislil, da je kakor žival, ki jo oslepe in potem ubijejo.

Medtem ko se je tako sam s sabo prepiral, so njegove oči blodile preko brezbrežne ravnine in se jele počasi osvoboditi. Začudil se je, ni si predstavljal takšnega obzorja, ko mu ga je Bonnemort v temnoti pokazal. Pred sabo je natanko videl v kotanji Voreux z lesenimi in opečnimi poslopji, s katranom opleskano separacijo, s škrlim krit od, strojnico in visoki, bledordeči dimnik, vse nakopičeno, smrdljivo. A krog poslopj se je razprostirala četvero-kotna ploskev, ki si je ni mislil tako velike. Kakor jezero črnila se je gromadilo vzgibano valovje premoaga, vmes so štrlele kviku visoke kobilice, ki so nosile tir, na drugi strani pa se je spet kopičila zaloga lesa, spominjajoča na posekan gozd. Na desnici je zastiral pogled nasip, ogromen kakor barikada orjakov. Starejši del je bil že porasel s travo, na drugem koncu pa je tlel že leto in dan v notranjosti ogenj, da je močan dim puščal na bledosivi škrlinasti in pečenjakovi površini dolge krvavorjaste proge. Potem pa so se razgrinjala polja, neskončna žitna polja in repišča, gola v tem letnem času, močvirja s skopo rastjo, le včas prekinjeno s kako skrivneno vrbo, prostrani travniki, ki so bili prepreženi s tenkimi nitmi topolov.

Daleč so beli madeži naznačevali mesta: na severu Marchiennes, na jugu Montsou, medtem ko je proti zapadu obrobila obzorje vijoličasta črta golega drevja. In pod mrkim nebom, v motni svetlobi zimskega popoldneva, se je zdelo, da je vsa črna Voreuxja, ves leteči premo-gov prah pokrtil ravnino, prevlekel drevje, legel na pota in kakor seme padel na zemljo.

Stefan je gledal. Najbolj se je čudil prekopu, kanalizirani strugi reke Scarpe, ki je ponoči ni videl. Od Voreuxja do Marchiennes je bil prekop raven kakor dve miljii dolg trak iz motnega srebra, kakor drevored z visokim drevjem, nekoliko dvignjen nad nižino, v neskončnost se izgubljal v perspektivi svojih

zelenih pobočij in blede vode, ki so po njej držali cinobradi čolni. Blizu rudnika je bilo pristanišče, kjer so stale z vrvmi privezane ladje, ki so jih polnili iz huntov naravnost raz odrov. Nato je napravil prekop koleno in se pošev vlekel preko močvirij. In zdelo se je, da je v tem geometričnem toku vode, ki leži kakor široka cesta, prevažajoča premog in železo, razgaljena vsa duša te gole ravnine.

Od prekopa se je Stefanov pogled povrnil h koloniji, postavljeni na planoto; razločil je le njeno rdečo opeko. Ozri se je spet proti Voreuxju in se ustavil ob vznokju flovate vzpetine na dveh ogromnih skladiščnih opeke, ki so jo kar tu na mestu izdelovali in žgali. Za lesenim plotom je bil odcep družbene železnice, ki je vodila do jame. Menda so se spuščali v jama poslednji delavci vzdrževalnih partij. En sam železniški voz, ki so ga porivali možje, je reško cvlilil. Nič več ni bilo neznanega mraka, nerazumljivega ropota, plamtenja nepoznanih zvezd. V daljavi so pobledeli z zarjo plavži in koksove peči. Zgolj parna črpalka je nenehno soplja z istim glasnim zateglim dihanjem, dihanjem ljudozera, ki ga ni moglo nič nasititi in čigar soparo je zdaj razločil.

Stefan se je zdaj hitro odločil. Morda se je nadejal, da bo videl jasne Katarinine oči tam zgoraj pri vzhodu v koloniji. Morda pa je bil bolj dihanja upora, prihajajoč od Voreuxja. Sam ni vedel. Hotel se je povrniti dol v rudnik, da bi trpel in se boril. Živo je mislil na ljudi, ki mu je govoril o njih Bonnemort, na tistega preobledenega, potuhnjenega boga, ki mu je deset tisoč sestradancev žrtvovalo svojo kri, ne da bi ga poznali.

DRUGI DEL

I

Piolaina, posestvo Gregoirejevih, je ležala dva kilometra vzhodno od Montsouja, ob joiselski cesti. To je bila velika četvero-kotna hiša brez sloga, zgrajena v začetku preteklega stoletja. Od obširnega zemljišča, ki je sprva pripadalo posestvu, je ostalo le še kakih trideset hektarjev, bilo je obzidano in so ga lahko vzdrževali. Zlasti so hvalili ljudje sadonosnik in vrt, ki sta slovela po najlepšem sadju in najlepši zelenjavi v vsej okolici. Nu, parka sicer ni bilo, pač pa je bil namestu njega majhen gozd. Star lipov drevored, tri sto metrov dolg listnati obok, ki je segal od železne ograje do predvežnih stopnic, je bil posebnost te gole ravnine, kjer bi mogel seštetati vsa visoka drevesa od Marchiennes do Beaugniesa.

To jutro so Gregoirejevi vstali ob osmih. Navadno so se zgenili šele uro kasneje, spalji so mnogo in z naslodo; toda to noč jih je vznemirila nevihta. Gospod Gregoire je šel takoj pogledat, ali ni povzročil veter kaj škode, medtem pa je prišla njegova soproga v copatah in flanelasti halji dol v kuhinjo. Bila je majhna, debela, imela je že kakih osem in petdeset let, a je kljub temu ostal njen okrogli obraz podoben začudenemu obrazu čede pod blesteče belimi lasmi.

— Melanija, je dejala kuharici, ali bi naredili zjutraj kolačke, ko je testo že pripravljeno. Gosposodična ne bo vstala prej nego čez pol ure, pa bi jih jedla s čokolado... Oh, to bo presenečenje!

Kuharica, stara drobna ženica, ki je bila že trideset let pri hiši, se je zasmejala.

— Res je, imenitno presenečenje... V štedilniku gori, pečica je najbrže topla; Honorina mi bo pa malo pomagala.

(Dalje prihodnj.)

je to pomenilo, mu je razjasnil denar, ki se je odkril hkratu z ustanovitvijo privatnega zemljiškega lastništva. Zemljišče je postalo blago, ki se je lahko prodalo ali zastavilo. Komaj se je uvedlo zemljiško lastništvo—že se je iznašla hipoteka! (glej A-tene!). Kakor sta heterizem in prostitucija sledila tik za petami monogamiji, tako je sledila tik za petami zemljiškemu lastništvu hipoteka. Hoteli ste imeti popolno, svobodno zemljiško lastništvo, no torej, zdaj ga imate— tu l'as voulu, Georges Dandin!

Tako so se začela trgovska tržišča naglo širiti, hkratu pa je napredovalo denarstvo in oduševstvo, zemljiško lastništvo in hipoteka, koncentracija in centralizacija bogastva v rokah maloštevilnega razreda, hkratu pa so množice postajale zmeraj bolj revne in stopnjevala se je množica revežev. Nova denarna aristokracija je končno odrinila v ozadje staro plemensko aristokracijo, kolikor se od vsega početka ni ž njo krila (v Atenah, v Rimu, pri Nemcih). Poleg te ločitve svobodnjakov v razrede na osnovi bogastva, se je prav posebno v Grčiji neznansko pomnožilo število sužnjev. Suženjsko prisilno delo je ustvarilo temelj, na katerem se je zgradila nadstavba vse družbe.

Poglejmo, kaj je naredil ta družabni preobrat iz gentilne (plemenske) uredbe! Nasproti novim elementom, ki so zrasli brez njenega sodelovanja, je bila brez moči. Njen namen je bil, da bi prebivalci člani enega rodu ali vsaj enega plemena skupaj na istem ozemlju, da bi na tem ozemlju izključno sami prebivali. To je že davno prenehalo. Povsod so živeli rodovi in plemena križem krašem, povsod so prebivali sužnji, varovanci, tujci, pomešani in meščani. Stalnost prebivanja v istem kraju, ki se je utrdila nekako proti koncu srednje stopnje barbarstva, se je ponovno razdrmla zaradi spremenjivosti prebivališča, ki so jo povzročile trgovina, spremljivost zasluzka in spreminjanje zemljiškega lastništva. Člani gentilnih korporacij se niso mogli več sestajati, da bi razpravljali o skupnih zadevah; samo za nevažne stvari, kakor n. pr. za verske svečanosti, so še skromno skrbeli. Razen potreb in koristi, ki so jih morale varovati gentilne korporacije, so se zaradi preobrata pridobitnih razmer ter iz tega nastale spremembe družabne razčlenbe pojavile nove potrebe in nove koristi, ki niso bile staremu gentilnemu redu samo tuje, marveč so mu v vsakem pogledu celo nasprotovale. Koristi rokodelskih skupin, ki so nastale zaradi delitve dela, posebne potrebe mesta v nasprotju z deželo — vse to je zahtevalo ustvaritev novih organov: vsako izmed teh skupin pa so tvorili pripadniki različnih rodov, fratrij in plemen, da, celo tujci. Ti organi so se morali zato tvoriti izven okvira gentilne uredbe, poleg nje ter proti njej. Pa tudi v vsaki gentilni korporaciji se je očitoval spor interesov, ki je dosegel svoj vrhunec v združenju bogatašev in revežev, odušev in dolžnikov — v istem rodu in istem plemenu. — K temu je prišla še množica novega, gentilnim zadrugam tuje-ga prebivalstva; ta je utegnila, kakor n. pr. v Rimu, postati na deželi pomembna sila, ki pa je bila premnoštevilna, da bi se mogla postopno spojiti s sorodnimi rodovi in plemeni. Gentilne zadruge so bile nasproti tej množici zaprte, povlaščene korporacije; prvotna samorazna demokracija se je izprevrila v strupeno aristokracijo. — Saj je gentilna uredba koreninila v družbi, ki ni poznala nikakršnih notranjih nasprotstev ter je tudi takšni družbi ustregla. Edina moč, s katero je razpolagala, je bilo javno mnenje. Tedaj pa je nastala družba, ki se je morala pod težo življenjskih pogojev razdvojiti na razreda svobodnjakov in sužnjev, na bogataše, ki so izkoriščali, ter reveže, ki so bili izkoriščani, nastala je družba, ki ne samo, da ni mogla teh nasprotstev zopet poravnati, marveč jih je vedno bolj ostrila. Takšna družba je mogla obstajati bodisi v večnem odkritem medsebojnem boju teh razredov, bodisi pod vladjo tretje sile, ki je, zavzemajoč dozdevno nad-

razredno stališče, ta medsebojni odkriti razredni boj tlačila ter dopuščala, da se je bojeval kvečjemu na gospodarskem polju v takozvani zakoniti obliki. Gentilna uredba se je preživela. Delitev dela in posledica te delitve: delitve družbe na razrede jo je razdejala. Nadomestila jo je država.

Glavne tri oblike, v katere se je država na razvalinah gentilne uredbe izoblikovala, smo že prej posamezno premostrili. A-tene nam kažejo najčistejšo, klasično obliko: tukaj je nastala država naravnost in poglavitno iz razrednih nasprotstev, ki so se razvila v okviru gentilne (plemenske) družbe. V Rimu se je razvila gentilna družba v nedostopno aristokracijo, ki je živela sredi mnogoštevilnega, od nje ločenega, brezpravnega, toda z dolžnostmi obremenjenega plebsa (preprostega ljudstva); zmagala plebsa je razdejala staro rodovinsko uredbo ter zgradila na njenih razvalinah državo, v kateri sta prav kmalu vtonila gentilna aristokracija in plebs. Pri nemških zmagovalcih rimskega cesarstva se je naposled izcimila država na ta način, da so si osvojili velika tuja ozemlja, ki jih gentilna uredba s svojimi sredstvi ni mogla obvladati. Ker ni ta osvojitve povzročila niti resnejšega boja s starim prebivalstvom niti naprednejše delitve dela, ker je bila stopnja gospodarskega razvoja pri premagancih skoraj enaka kakor pri zmagovalcih ter je zato stara gospodarska osnova še dalje živela, se je gentilna uredba izživljala še dolga stoletja v spremenjeni, teritorialni obliki kot pokrajinska uredba; še več: pri poznejših plemenitaskih in patricijskih rodovih, da celo pri kmetskih rodovih, kakor n. pr. v pokrajini Dithmarschen (pokrajina nekdanje kneževine Holstein.—Prip. prevajalca), se je začasno do neke meje celo po-

mladila. Država ni zato od zunanjih sil družbi moč; prav tako malo je "resnica naravne ideje", kakor gel, marveč je proizvo same na določeni razrednji. Država je priznana je ta družba zapletla v ljivo protislovje s san da se je razdvojila v ljava nasprotstva, ki ji re več brzdati. Da ne sprostva, da ne bi razsprotimi razrednimi sebe in družbe, je post boju ugonobili, je post va potrebna moč, ki spor dušiti ter ga vki je "reda". Država je rodila iz družbe, to se je nad njo in se zmer bolj od nje odtujevala (Dalje prihodnj.)

Dvojni honorar

— Jaz pišem podlist bivam 50 par od vrsti — Jaz pa pišem podli ke in dobim tri mese članek.

Iz sodne prakse

— Stiričlanski senat. — tant: Obtoženec ima p Drugi votant: Tožiti di prav. Tretji votant: Tož gospod kolega, oba ven reta imeti prav. Predsednik senata: mate prav.

SLOVENSKA NARODNA PORNJA JEDNO

izdaja svoje publikac posebno list Prosveta ter potrebno agitac družtev in članstva in gando svojih idej. Ne se za propagando dr pornih organizacij. Organizacija ima običaj, glasilo. Torej agitator in naznanila drugih organizacij in njih dr se ne pošiljajo listu

MLEKO NAPRAVILO RAZ

Gornja slika ne predstavlja enega starejšega in enega mlajšega psa. Dasi je neverjetno, je vendar resnično, da sta omenjena psa dvojčka. Razlika pri njih je bila samo ta, da so manjšega hranili samo s kuhano hrano, kruhom, nekoliko mesa, dočim so velikemu psu poleg tega dajali še mleka. Kakor za pse, velja isto tudi za otroke. Katerim manjka neko sestradani in slabo otroci so sestradani, izgledajo debeli; katere obnašanju, da so slabotni. Poizkusite na njih mleko, bi moral dobiti na dan po velikemu psu poleg tega dajali še mleka. Kakor za pse, velja isto tudi za

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, slovanskem, češkem, nemškem, angleškem jeziku

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA Č. S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROKA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene umerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTE

2657-59 So. Lawndale Avenue
Telefon Rockwell 4964
Chicago, Ill.

Tu se dabe ne kaže tudi vsa ustana pisan

FRIDERIK ENGELS:

Barbarstvo in civilizacija

(Prevedel Cerkenik Angelo.)

(Dalje.)

Vsi dotedanji zarodki razredov so bili v zvezi s produkcijo ter so delili pri proizvajanju udeležene ljudi na voditelje in proizvajalce ali na proizvajalce v manjšem ali večjem obsegu. Zdal pa nastopi prvič razred, ki ni pri proizvajanju sploh udeležen, pa si v glavnem osvoji vodstvo nad vso produkcijo ter si proizvajalce ekonomsko podvrže. Ta razred se napravi za neobhodnega posrednika med dvema proizvajalcema ter obojico ropa. Pod pretvezo, da varuje producenta truda in rizika za namenjav, da razpečava njihove proizvode na najoddaljenejših kraših ter postaja tako najkoristnejši razred svojega ljudstva, se ustvarja razred parazitov, pravih družabnih zajedalcev, ki posnema kot nagrado za dejansko prav neznanatno delo smetano domače in tuje produkcije, si naglo pridobiva velika bogastva ter ustrezajoči družabni vpliv. Prav zato doseže v periodi civilizacije, da ga vsi cenijo, in vedno bolj korenito obvladuje produkcijo, dokler naposled sam ne producira lastnega proizvoda — periodične krize.

Na stopnji, o kateri govorimo, ni imel mladi trgovski stan niti pojma o velikih stvareh, ki so ga čakale, toda stan se je oblikoval, postajal je neobhodno potreben; to je pač zadostovalo. Hkratu z nastajanjem trgovskega stanu se je začel uvajati tudi kovani denar. kovan nov, ter z njim novo sredstvo za obvladanje producenta in njegove produkcije po neproducentu. Odkrili so blago vsega blaga, ki vsebuje v sebi skrito vse ostalo blago, odkrili so čarobno sredstvo, ki se more poljubno spremeniti v vsako poželjeno vredno ter zaželjeno stvar. Kdorkoli je to sredstvo (namreč: denar) imel, je vladal produkcijskemu svetu! In kdo ga je imel največ? Trgovci! V njegovih rokah je bil kult denarja siguren. Skrbel je, da je postalo vsakomur očitno, kako neobhodno potrebno je, da poklekne vse blago, zatorej tudi vsak proizvajalec blaga v prah pred denarjem. Praktično je dokazoval, da so bile vse druge oblike bogastva samo in zgolj videti v primeri z vtlesčenjem takšnega bogastva. Nikdar pozneje se ni denarna moč očitovala tako prvinsko neukročeno in na-

silno kakor v svojih mladih letih. Po kupovanju blaga z denarjem je prišel na vrsto denarni predjem, s tem obresti ter oderuštvo. Nobena poznejša zakonodaja ni tako neusmiljeno izročala dolžnika oderuštemu upniku kakor staroatenska in starorimska zakonodaja; obe pa sta nastali spontano kot uobičajeno pravo — zgolj pod ekonomskim pritiskom. Poleg bogastva z blagom in s sužnji, poleg denarnega bogastva je prišlo na vrsto še bogastvo s posestjo zemljišča. Posestno pravo posameznikov na zemljišča, ki so jima bila prvotno prepriščena od rodu ali plemena, se je zdaj tako utrdilo, da je postalo dedno. V poslednjem času so v glavnem stremeli, da bi se bentilne zadruge odpovedale pravicam na zemljišče, ki jih je vklepala v spono.

Spon so se rešili—kmalu pa so se rešili tudi že novega posestva. Popolno, svobodno lastništvo zemlje ni pomenilo samo možnosti neprikrajšane in neomejene posesti zemljišča, marveč tudi možnost prodaje zemljišča. Dokler je bila zemlja last gentilne zadruge, ni mogel posameznik zemlje prodajati. Ko se je pa novi lastnik zemljišča končno znebil spon nadlastništva rodu in plemena, je potrgal tudi vezi, ki so ga do tedaj nerazdružljivo spajale z zemljo. Kaj